

hmeljar

HMEJAR

GLASILO HMEJARSKE
ZADRUGE z o. j. v ŽALCU

ŽALEC, APRIL 1946

Leto I.

Štev. 4

Dva važna mejnika

Potreba vključitve vseh hmeljarskih poslov v okvir Hmeljarske zadruge nam je prinesla v mesecu marcu kar dva izredna občna zbora in sicer 10. in 24. marca. Zbrani hmeljarji so tako soglasno nele odpravili vse ostanke preteklosti, temveč tudi položili trdne temelje za zdrav razvoj hmeljske kulture. Oba izredna občna zbora je vodil tov. predsednik Martin Jošt.

Zaradi poenotenja poslov so zbrani hmeljarji soglasno sklenili združitev bivših hmeljarskih organizacij, Hmeljarske zadruge, Hmeljarskega društva in Hmeljarske zveze z vsemi njihovimi aktivami in pasivami s Hmeljarsko zadruzo v Žalcu, ki je tako odslej edina predstavnica slovenskih hmeljarjev. S tem sklepom je končno odpravljena kvarna razcepljenost v hmeljarskih vrstah in onemogočeni politični podvigi posameznih skupin, ki so pogosto povzročali nepotrebne zmede in hudo škodili skupnim hmeljarskim koristim.

Velike gospodarske važnosti je soglasni sklep hmeljarjev, da pooblašča upravni odbor, da ta prevzame Hmeljarno d. z o. z. v Žalcu. Zadruga prevzame vsa njena aktiva in pasiva ter izplača družabnikom vplačane deleže din za din, odnosno položijo ti svoje deleže v Hmeljarsko zadruzo ali pa ji posodijo vsoto svojih deležev proti 4 odst. letnim obrestim. S tem je prišlo v zadrufne roke to staro in vzorno podjetje za prepariranje in pakiranje hmelja, kar daje zadrugi možnost, da lahko ustreže vsem različnim željam svojih odjemalcev. Pod istimi pogoji se je izvršila soglasna združitev manjše Hmeljarne z. z o. j. na Vranskem na njen predlog s Hmeljarsko zadruzo.

Povečani delokrog zadruge je zahteval nekatere bistvene izpremembe in dopolnitve pravil, ki jih je že odobril IZOS. Zlasti važni novi zadrufni posli so ti, da zadruga hmelj tudi suši, sortira, konservira in odpremlja ter da predeluje, popravlja in izdeluje vse stroje, orodje in ostale hmeljarske potrebščine za svoje člane brez posrednika, seveda v tesni povezavi s strojnimi in nabavnimi zadrugami.

Poleg rezervnega sklada se zato osnujejo še skladi za izravnavo cen, pomoč proti škodi po toči ter skupno nabavo sušilnic in ostalih strojev za skupno uporabo. Posebne pravilnike, ki urejajo dotacijo in uporabo teh skladov, je sprejel izredni občni zbor 24. marca z ogromno večino proti dvem glasovom z odobravanjem.

Soglasno so določili zadrufni delež na 1000 sadik z 200 din, zadrufniki pa jamčijo s petkratnim zneskom vpisanih deležev.

Hmeljarji sami so postavili tako to svojo poglobitveno kmetijsko panogo na zdrave in trdne zadrufne temelje v spoznanju, da jim je dosedanja povezanost v zadrugi že prinesla obilne koristi nadejajoč se, da so našli v zadrugi-

ništvu tisto pot, ki jih bo tako trdno povezala med seboj, da bodo v vseh kmetijskih panogah v izdatno oporo in korist drug drugemu v sklopu družabne skupnosti. Pri razpravi o vzrokih kvarnih motenj vnovčenja letnika 1945 pa so hmeljarji s poudarkom zahtevali, da se mora prodaja hmelja, katera zahteva ogromno prakse in gibčnost, da zgrabi pravi čas ponudbo, v bodoče tako urediti, da ga lahko zadruga sporazumno z ministrstvom za zunanjo trgovino prosto prodaja. Vsem pristojnim oblastem je treba predložiti, da je to nujno potrebno. Upravi zadruge se pa naroča, da stori vse potrebne korake, da se to doseže, ker bo samo na ta način možen razvoj našega hmeljarstva, kar bo v korist vsemu narodnemu gospodarstvu. To soglasno in zelo upravičeno zahtevo je tov. predsednik zadruge uspešno iznesel pred predstavniki ministrstva za zunanjo trgovino.

Pri pretresu slučajnosti so se pojasnila mnoga vprašanja. Tov. predsednik je povedal, da je ves letnik 1944 (približno 300 ton) prodan in odposlan ter tudi plačan, za letnik 1945 pa so pogajanja s SSSR pred zaključkom. Tudi glede odkupa ostankov starejših letnikov 1940—1943 so pogajanja v teku.

Tako glede bakrenega apna, kakor modre galice za preprečevanje peronospor kakor tudi glede bencina za motorne škropilnice je zadruga vse preskrbela. Kar se tiče premoža za sušenje hmelja, je uprava zadruge uspešno posredovala in bo to storila tudi glede polovične voznine za obiralce. Zadruga je doslej nakupila okoli 100.000 hmeljev, ki jih oddaja zadrufnikom po dolžini in kakovosti od 12 do 18 din komad, postavljene na posamezne postaje, oziroma iz skladišča v Žalcu.

Tov. predsednik je grajal zadrufnike, ker so se v pre-malem številu odzvali pozivu za posojilo svojih škropilnic sadjarjem za borbo proti kaparju San Jose. Dolžnost zadrugarjev je medsebojna pomoč, zlasti še, ker s tem, da ugonablamo tega škodljivca v drugih krajih, varujemo tudi lastne sadovnjake pred okužbo in propastjo. Dvanajst motornih in 69 prevoznih škropilnic je bilo dokaj premalo z naše strani za ta boj. Poudarjali smo in še poudarjamo, da bo dobil vsak svojo škropilnico v redu nazaj. Zadruga izvede vsa popravila pred uporabo in po njej. Tako bodo tudi tisti, ki se niso odzvali pozivu za posoditev, nosili vsaj delež teh stroškov, kakor terja to pravo zadrufništvo.

Selekcijsko delo se bo razvijalo po načrtu, izdelanem za prihodnja štiri leta, da bodo dobili hmeljarji najboljše iz sedanjega propadajočega goldinga, po možnosti in verjetnosti pa še boljše novo sorto.

Kakor z ustanovnim tako so tudi s tema dvema izrednima občinama zboroma vzeli hmeljarji svojo usodo v lastne roke, da izbijajo iz te muhaste rastline kar največ koristi za skupnost in primerno plačilo za svoj trud. Smislu

Poročilo

o poteku in rezultatu konference v Novem Sadu

Konference v Novem Sadu so se udeležili: tov. inž. Cizej za kmetijsko ministrstvo NVS in za Hmeljno komisijo za Slovenijo, tov. Jošt Martin in tov. Aubrecht Jože za Hmeljarsko zadrugo.

K točki 1., planiranje hmeljarstva v Jugoslaviji, poroča tov. inž. Cizej, da so bili za časa okupacije nasadi v Sloveniji reducirani na 640 ha, kateri se bodo letos delno obnovili na skupno okoli 1000 ha in to po nalogu Zveznega ministrstva za kmetijstvo.

Glede Bačke poroča tov. Vrbovski, da znaša površina hmeljišč cca. 300 juter (oralov) to je okoli 175 ha. Hmeljišča v Bački se ne bodo obnavljala, vsaj letos ne. Hmeljarji nimajo interesa na obnovi, prvič zaradi nizkih cen in drugič, ker jim leži doma še neprodan ves letnik 1945, možnosti vnovčenja pa niso ravno najboljše.

Kakor je bilo iz teh poročil razvidno, so res v težkem položaju, ker se niso znali združiti v Hmeljarski zadrugi, kot so to storili savinjski hmeljarji. Poleg tega pa je hmeljarstvo v Bački zelo raztreseno, ker tam pač niso bili nikdar tako izraziti hmeljarji kot so v Savinjski dolini, kjer je glavni dohodek posestva, pa naj bo še tako malo, — hmelj. Jasno se vidi, da so prav hmeljarji v Vojvodini največji hmeljski konjunkturisti. Kolikor se je dalo ugotoviti, je bila v Bački največja zasajena površina preko 6000 ha, katera pa se je pred in med vojno brez vsakega pritiska s strani oblasti in okupatorja znižala na 175 ha.

Pripomniti je potrebno, da je prav v Bački donos žitaric, kakor tudi ostalih poljskih pridelkov enkrat višji kot v Sloveniji, zato je nesmiselno in gospodarsko škodljivo, da se v Bački forsira hmeljarstvo. Na podlagi navedenih dejstev je stavila naša delegacija predlog, da se v Bački ne dovoli razširitev hmeljišč, ker niso zato dani vsi pogoji, posebno še, ker je bački hmelj veliko slabše kvalitete kot savinjski, kar se najbolje vidi v razliki, ki je obstojala v cenah, kemični analizi in povpraševanju s strani pivovarn in hmeljske trgovine.

Pri drugi točki poročila hmeljarskih organizacij poroča naša delegacija, da smo takoj po osvoboditvi še v maju in juniju 1945 pričeli organizirati hmeljarje v okrilju enotne Hmeljarske zadruge, ki je prevzela vse posle bivšega Hmeljarskega društva, bivše zadruge in bivše hmeljske trgovine. Poleg tega je naloga zadruge, da vrši vse one posle s skupnim združnim delom, ki so v hmeljarstvu možni. Ustanovila si je v ta namen razne sklade in k temu pripadajoče pravilnike in poslovnike. Z enotnim načrtnim delom se bodo na ta način vsi stroški mnogo znižali. Za izboljšanje in večji donos hmeljske rastline služi selekcijska postaja, za propagando in dobro vnovčenje pa trgovinski odsek zadruge. Za obstoj, povzdigo in procvit hmeljarstva so uporabljena pri zadrugi vsa ona izkustva, katera so si pridobili hmeljarji v 80 letih obstoja savinjskega hmeljarstva.

Na zahtevo Vojvodine, da je potrebno izdati takoj novo uredbo, oziroma zakon o hmelju, v katerem naj bodo predvideni razni zvezni fond, je bila naša delegacija iz-

za skupnost v nabavi potrebščin in prodaji pridelka se pridružuje potreba za čim širšo zasnovano skupno obdelavo in boljše sušenje hmelja, kar bo upravni odbor zadruge v danih možnostih kar najbolj širil in podpiral, tako da bo pridelal hmeljar lažje in ceneje čim več in čim boljšega pridelka.

recno proti, ker pač za nas takšna potreba ne obstoja. Vse to smo si znali sami urediti, ker se dobro zavedamo, da samo v skupnem in enotnem združnem delu je zagotovljen obstoj in procvit našega hmeljarstva. Kar se tiče organizacije, tako pravil in poslovnikov Hmeljarske zadruge, kakor tudi Hmeljne komisije za Slovenijo, lahko dobijo vojvodinski hmeljarji vsak čas vse na vpogled, tako da si morejo njihovim razmeram primerno vse to urediti.

Pri tretji točki, trgovina s hmeljem, zahtevajo Vojvodinci, da se jim takoj odkupi ves pridelek 1945 po najvišjih možnih cenah. Zastopnik Centroproma poroča, da bo odkupil za kompenzacijo v Romuniji približno 300 q hmelja po približni ceni 80 din za kg, ostanek pa da bo ostal verjetno neprodan. Na zahtevo, da naj bi se prodal ostanek istočasno s Savinjskim hmeljem v SSSR, poroča, da SSSR nima interesa za bački hmelj, temveč želi izključno savinjski golding, za katerega so pogajanja v teku in upa, da bodo v najkrajšem času uspešno zaključena. Ker je pa Hmeljarska zadruga v Žalcu vse zaključke in dobave v redu izvršila, se ji tudi takoj po sklenjeni kupčiji nakaže 15.000.000 din na račun.

Na predlog predsednika konference, načelnika oddelka za poljoprivredo i šumarstvo autonomne pokrajine Vojvodine, da naj prevzame celotno prodajo hmelja v svoje roke državno podjetje za trgovino s hmeljem, poroča tov. Jošt, da so hmeljarji na svoji skupščini dne 24. marca 1946 soglasno zahtevali, da se uredi prodaja na bolj elastičen način, da hmelj, ki je potreben za kompenzacijo, prevzame Centropromet, ostali hmelj pa proda zadruga za proste devize (ki se vplačajo itak izključno preko Narodne banke Jugoslavije) po svoji uvidevnosti najboljšemu ponudniku. Kam in koliko hmelja lahko kdo proda, se pa uredi v sporazumu z ministrstvom za zunanjo trgovino že v mesecu avgustu. Samo na ta način urejena prodaja bo zagotovila, da hmelj ne bo ostal še drugo leto neprodan, kakor se je to prav letos pripetilo. Upoštevati je, da je vprav hmelj takšen produkt, ki je najbolj podvržen kolebanju v cenah, zaradi česar da je potrebna takojšnja odločitev pri prodaji. V tej kupčiji je potrebna dolgoletna praksa. Ker pa ima naša zadruga zato sposobne ljudi, ki dobro poznajo vse prodajne možnosti, je nujno, da ministrstvo za zunanjo trgovino odobri zadrugi v naprej določene količine hmelja, katerega potem zadruga sama proda in po sklenjeni kupčiji javi, koliko, komu in po kakšni ceni je prodala hmelj, tako da ima ministrstvo za zunanjo trgovino stalno evidenco, koliko, komu in po kakšni ceni je bilo prodanega blaga in koliko ga še leži na zalogi. Pri hmeljski trgovini se ne sme pozabiti, da je vprav ta trgovina v največji meri stvar zaupanja in da to zaupanje v največji meri uživa naša zadruga na svetovnem trgu, kar je prišlo posebno do izraza v kupčiji, katero je izvršila zadruga leta 1945-46 za Ameriko.

Da je to stališče delegacije pravilno, so jasno pokazale težkoče, ki so se pojavile v hmeljski trgovini v letu 1945 in 1946, katere so dobro znane ministrstvu za zunanjo trgovino.

Pri slučajnostih so ugotovili, da je nesmiselno odrejati cene za naš hmelj, ker te se vedno ravna po cenah na svetovnem trgu.

Če resumiramo rezultate navedene konference, pride mo do zaključka, da smo savinjski hmeljarji pravilno organizirali delo, tako v zadrugi, kakor tudi pri Hmeljni komisiji in da je vprav uprava zadruge dajala v pogledu hmeljarstva nadrejenim oblastem, v prvi vrsti ministrstvu za zunanjo trgovino pravilna poročila, katera se pa žal niso v dovoljni meri upoštevala.

Za v bodoče je nujno, da se ti predlogi v polni meri upoštevajo, ker samo na ta način bo to tolikim muhavostim in spremembam podvrženo hmeljarstvo kot donosna panoga našega kmetijstva zares v izdatni meri koristila skupnosti.

M. J.

O selekciji hmelja

(Konec)

Ker smo zlasti v zadnjih dveh desetletjih zanemarjali odbiro, mrgoli v mnogih hmeljnikih še raznih, že opuščenih čeških in nemških sort in jalovih sort in jalovih izrodov goldinga. Lansko poletje se zaradi izrednih razmer ni mogel izvršiti zares učinkovit nasvet, da bi po vseh hmeljnikih pred obiranjem še stoječe izkopali vse malopridne rastline. Tako bi mogli izvesti veliko in prepotrebno čistko, za kar se nam ne bo spet kmalu nudila tako ugodna prilika, odnosno nam bo dalo to veliko več dela. Kakor vse kaže, so hmeljarji brez zadostnih gmotnih sredstev. Na drugi strani pa tudi svetovni hmeljarski in pivovarski položaj še ni tako razčiščen, da bi bilo opazati kakšnega navdušenja za širitev nasadov. Hmeljarji računajo, da bodo druge kulture nekaj let še vedno donosnejše od hmelja. Sedanje cene pa pri količkah slabi letini (pri današnjem stanju nasadov in njihovega pomladka nikakor ne moremo računati z obilnimi letinami) ne bodo krile niti pridelovalnih stroškov.

Pred letošnjim obiranjem v starih, kakor tudi v prvoletnih nasadih bomo lahko še izvedli in bomo morali izvesti selekcijo ali odbiro vseh malopridnih rastlin. Imamo nekaj nasadov, katerih sorte so napredni in skrbni hmeljarji po večkrat z odbiro najboljših rastlin selekcionirali. Na te nasade bi opozorili pristojne činitelje in bi jim svetovali, naj zasadijo sadike iz njih v posebnih gostozasajenih matičnjakih, od koder bi jih dajali drugo pomlad (po dejansko dokazani potrebi in ne kar tja v en dan odnosno samo prijateljem) hmeljarjem, da bi z njimi izpopolnili vrzeli, nastale po izkopanju malopridnih rastlin v prvoletnih nasadih, kjer se takšne posajene rastline v tretjem letu že kar nič ne ločijo od prvoletnih rastlin, dočim je vsako posejanje v starih nasadih brezuspešno. To bi bil prvi in najlažji način odbire in odstranitve slabih rastlin, s čimer bi se poenotila sorta in izboljšal donos.

Že takoj spomladi pa bo treba pričeti izvajati drugi, uspešnejši, zato pa tudi zamudnejši način selekcije, čigar uspehi se pokažejo šele čez leta in je izvedljiv pravilno le po strokovnjakih, odnosno podkovanih praktikih pod stvarnim nadzorstvom. To je odbira najboljših in najbolj izenačenih rastlin in razmnoževanja njihovih sadik, ter stalno kontroliranje njihovih matičnih rastlin: kdaj odženejo spomladi, kdaj in kako dolgo cvetijo, kdaj preidejo v storžke, kdaj dozori in še sto drugih okolnosti. Misli bi tudi na pomladitev goldinga in na križanje po napotilih sovjetskih mojstrov, Mičurina in Lisenka, ki so nam odprli povsem nov vpogled v možnosti vplivanja človeka na dedni razvoj rastlin.

Vsi si bomo morali zavihati rokave in iti v šolo, da napravimo iz našega zapuščenega, samemu sebi prepuščenega in v svojih dobrih lastnostih propadajočega goldinga novo selekcionirano sorto, ki bo dala našim hmeljarjem namesto dosedanjega presihajočega studenca resničen in stalen vir blagostanja.

Obnova našega hmeljarstva

Nobena druga panoga našega kmetijstva ni podvržena tako občutnim konjunkturalnim nihanjem kakor hmeljarstvo, saj je hmeljska cena v desetletnem povprečju valovala med 2 in 100 din za kg. Ta nihanja so bila povsem umljiva, ker je bil hmelj neke 90% izvozno blago, temveč so se v njegovih cenah odražale splošne gospodarske razmere svetovnega gospodarstva in vremenske prilike. Pri dvigu svetovne konjunkturalne in vročem letu je bil konsum piva živahen, zato je bilo povpraševanje po hmelju živo in so mu rasle cene kakor tudi obratno. Mimo tega imajo hmeljsko trgovino v rokah dobro fundirani mednarodni koncerni, ki so se vedno opirali na mnoge posrednike, katerim so pustili, da so zaslužili v nekaj tednih na račun neorganiziranih hmeljarjev lepe denarje. Že desetletja so stremeli za našimi hmeljarji po neki povezani skupnosti, ki naj bi ščitila njihove koristi pred izmозgavanjem složnega mednarodnega kapitala. Vsa prizadevanja pa so bila brezuspešna, odnosno so ostala le v zametku, vse do osvobođenja, ko so si mogli hmeljarji svobodno ustanoviti lastno zadrugo, ki ne le zalaga svoje člane z vsemi razpoložljivimi potrebščinami in skrbi za pravilno obdelovanje te zahtevne kmetijske kulture, temveč že vnovčuje brez vsakih posrednikov blago naravnost veletrgovini, ki ga oddaja običajno na daljši kredit pivovarom, česar za enkrat hmeljarji ne morejo prakticirati.

Po težkih kriznih letih 1928-33 se je tik pred vojno spet dvignilo naše hmeljarstvo in doseglo svojo normalo približno 2500 ha. Zdelo se je, da bo zadružna misel praznovala težko zaslužen zmag, kar se je vse podrlo s prihodom nemškega okupatorja. Dovolj je naropala nemška svojat hmeljskih zalog po Evropi, da jo ni zanimala naša skromna produkcija. Za Čehi smo prišli mi na vrsto, da iztrebijo vsako konkurenco žlahtnega hmelja na evropski celine. Ko so hrabre čete naše narodno osvobodilne vojske uničile mogočnega okupatorja, je ostalo od vsega tako cvetočega hmeljarstva le še borih 640 ha starih in opešanih hmeljnikov. Kakor pride ena nesreča redko sama, je pritisnila lani še izredno huda suša, ki je pridala še svoje k opustošenju.

Prvotni načrt za obnovo je predvideval že za letos razširitev hmeljnikov na normalo. Pokazalo se je pa, da ni izvedljiv, in sicer iz dveh nepremostljivih ovir. Prvič ni mogoče dobiti od starih, shiranih rastlin dovolj za sajenje sposobnih sadik; če bi vzeli pa vse povprek, kakor se je to godilo že večkrat, ko se je pokazala dobra konjunktura, bi pa bilo to v silno škodo za resnični dvig hmeljarstva, ker bi imeli od teh malopridnih sadik pri istem delu slabe hektarske donose. Druga ovira tiči pa v nabavi hmeljev, ki bi jih pri tej nagli razširitvi potrebovali drugo leto. Gre za 8 do 10 milijonov hmeljev, ki bi jih javna uprava gozdov nikakor ne mogla v pravem času dobaviti, ker so te le stranski produkt pri čiščenju gozdov. Na drugi strani pa bi obubožani hmeljarji ne imeli kje vzeti denarja za njihovo nabavo, saj bi zneslo to pri povprečni ceni 16 din za hmeljevko nad 160 milijonov dinarjev.

Zato je padla odločitev, da se obnovijo hmeljniki postopno, in sicer letos od 640 na 1000 ha. Pri tem sklepu niso bili merodajni le gornji vzroki, temveč se je vedno očitneje pokazalo, da bi bilo vse preuranjeno govoriti o kakšnem začetku dobre hmeljske konjunkturalne, kot so se je nekaterniki nadejali, imajoč pred očmi položaj po prvi svetovni vojni. Kakor se tudi sicer takšen položaj ne ponavlja, je treba imeti pred očmi, da je bila prva svetovna vojna kar se tiče opustošenja in hude stiske med narodi

danes le manever z ostrim streljanjem. Nele, da so zasedbene oblasti v Nemčiji prepovedale vsako pivokuhno za civilno prebivalstvo in bodo zato za svetovno potrebo na razpolago ogromne količine nemškega hmelja poleg zalog žateškega, ki so ga pustili okupatorji svojim sudetskimi rojakom, dočim so češki del hmeljnikov skoraj povsem uničili. Kakor sem že uvodno omenil, je treba za dobro hmeljsko konjunkturo splošne gospodarske prosperitete, ki pač ne bo nastopila čez noč pri današnji splošni izčrpanosti. Če pomislimo, da je treba za vsak hl piva 25 kg žlahtnega ječmena — toda samo 0.20 kg hmelja — mora vsak uvideti, da še kmalu ne bo dovolj žita za pivovarske svrhe.

Pri takšnem stanju je postopna širitev hmeljišč ne le pametna s hmeljskogospodarskega vidika, temveč je tudi za splošnost koristna, ker bo prišlo v najhujši potrebi več njivske površine v poštev za druge kulture, zlasti za semenski krompir, za čigar pridelavo ima Savinjska dolina vse pogoje. Mimo tega pa je podvzela Hmeljarska zadruga vse potrebno, da izkoristi meddobje dveh konjunktur s tem, da izvede v svoji nastajajoči selekcijski postaji vse potrebno za regeneracijo opešanega goldinga, ki je edina za nas vpoštev prihajajoča hmeljska sorta. Ker so razmere v svetu danes še takšne, da ne dopuščajo tekmovanja v kvantiteti produkcije, se bodo vrgli hmeljarji predvsem na dvig kakovosti, tako da bodo s temeljito čistko iztrebili vso drugo navlako iz goldingovih nasadov in bodo verno sledili razvoju najlepših rastlin in tako zares združeno pomagali pri sistematski selekciji. Obnova terja od hmeljarjev letos prvovrstno blago in pažnjo na elitne rastline, da bomo imeli v času nove konjunktore visoke hektarske donose v odlični kakovosti in tako zavzeli eno prvih mest med žlahtnimi hmelji. K.

Martin Jošt:

Razvoj in stanje našega hmeljarstva

Prvi pričetki savinjskega hmeljarstva segajo v l. 1854, toda šele l. 1872 se je pričelo z intenzivnejšim in načrtnejšim gojenjem hmelja, ko se je poleg poznega virtenberskega hmelja pričel gojiti angleški golding, ki se je aklimatiziral v sedanji prvovrstni »savinjski golding«.

Že leta 1880 so napredni savinjski hmeljarji ustanovili »Južnoštajersko hmeljarsko društvo« v Žalcu, ki je hmeljarje strokovno usposabljal in jim dajalo nasvete v produkciji in prodaji.

Na pobudo Hmeljarskega društva je bila leta 1902 ustanovljena »Hmeljarna r. z. z o. z.« v Žalcu, ki je bila ogromnega pomena za razvoj našega hmeljarstva. Naš savinjski hmelj ni več prihajal na trg neprepariran, ampak že strokovnjaško konzerviran in pakiran, kot to zahteva svetovna trgovina.

Leta 1908 je bila ustanovljena »Javna oznamovalnica za hmelj«, kjer se je hmelj oznamoval in pošiljal na trg pod znamko »Južnoštajersko-Savinjska dolina«.

Poleg tega sta Hmeljarsko društvo in Hmeljarna stalno pošiljala na vse svetovne razstave vzorce našega hmelja, izdajala propagandne brošure, pošiljala raznim pivovarnam večje brezplačne vzorce in na ta način vsepovsod propagirala in dvigala sloves našega hmelja.

Vse to delo je zavrila prva svetovna vojna v letu 1914 do 1918. Nasadi so bili reducirani na približno 600 ha od prejšnjih 1800 ha. Ker pa takoj po vojni hmeljske cene niso bile povoljne, se je obnova hmeljišč polagoma dvigala in je dosegla nekako v letu 1926. predvojno stanje. Zaradi

visokih cen v nekaterih letih se je površina hmeljskih nasadov zvišala, tako da smo imeli leta 1929. največjo hmeljsko površino ca. 2900 ha, največji donos, to je ca. 3300 ton, največji povprečni ha donos, to je ca. 1146 kg, toda najnižje cene, poleg teh pa je ostalo več kot ena tretjina hmelja neprodanega.

SEZNAM šte. 1

približne površine in donosa hmeljskih nasadov v Sloveniji od leta 1938—1945

Za primerjavo vključeno leto 1929 z največjo površino in donosom.

1929	2638	152	45	2880	3,300.000	1146	14,400.000	1-	8
1938	1988	102	10	2100	1,465.000	750	11,050.000	30-	65
1939	2317	116	17	2450	2,300.000	938	12,250.000	60-	110
1940	2412	134	23	2569	2,200.000	856	12,845.000	20-	100
1941	1576	107	19	1702	1,490.000	875	8,510.000	43-	65
1942	635	30	—	665	680.500	1025	3,325.000	60-	68
1943	620	22	—	642	649.900	1012	3,210.000	72-	94
1944	620	13	—	633	597.500	944	3,165.000	72-	94
1945	625	12	—	637	303.000	475	3,185.000	-	-

Za leta 1940, 1941, 1942, 1943 in 1944 so cene preračunane iz RM v dinarje, na podlagi 1 RM = 20 din.

Seznam št. 1 nam prikaže donos in površine hmeljskih nasadov, število sadik ter predvojne cene v letih 1938 do 1945, vključeno leto 1929.

Iz navedenega seznama je vsaj delno razvidno, da se igrata za povečanje, oziroma zmanjšanje površine hmeljišč glavno vlogo prodajne cene. Če so cene rasle, je rasla površina hmeljišč, v nasprotnem primeru pa padala.

Ker je naš hmelj v pretežni večini 95—98% izvozniki artikel, kar je razvidno iz seznama št. 2, so se cene našemu hmelju vedno ravnale po cenah na svetovnem trgu, te pa zopet po svetovni produkciji in porabi hmelja.

SEZNAM šte. 2

o izvozu hmelja v letih 1938, 1939 in 1940 in poraba domačih pivovarn slovenskega hmelja.

Amerika (Južna in Sev.)	10.802	17.936	100
Anglija	2.280	1.080	—
Belgija	650	567	—
Francija	176	475	—
Švedska	156	211	—
Holandska	120	450	—
Danska	80	335	—
Švica	52	181	165
Italija	—	180	—
Portugalska	—	80	—
Bolgarija	—	15	—
SSSR za USA	—	—	3000
Skupno	14.316	22.510	3265
Domače pivovarne	342	492	750

Naš hmeljar je sicer znal dobro obdelati in pridelati kvaliteten hmelj, ni pa bil nikdar siguran, kakšno plačilo bo prejel za ta svoj trud. Da se je vsaj malo orijentiral, je poslal potom svojega Hmeljarskega društva vsako leto na ogled v glavne produkcijske centre, to je Češko in Nemčijo nekaj svojih ljudi. Hmeljarsko društvo je bilo tudi v pismenih in brzojavnih stikih z ostalimi produkcijskimi centri, odkoder je prejemale in pošiljalo poročila o stanju hmeljišč in cenah, po katerih se je bilo mogoče vsaj delno ravnati pri prodaji.

Kakor se iz navedenega vidi, je prodaja hmelja zelo kočljiva zadeva, posebno še v letih nadprodukcije, ker je vse te težave spretno izkoriščeval velik del inozemskih

in domačih hmeljskih kupcev in prekupcev. Danes, ko je naš hmeljar organiziran v enotni »Hmeljarski zadrugi«, je izkoriščanje nemogoče, ker je samo eden prodajalec in to enotna zadruga mesto prejšnjih 4000 hmeljarjev. Hmelj se proda onemu kupcu, ki z odobritvijo ministrstva za zunanjo trgovino največ nudi za njega. Vsak hmeljar pa prejme enako ceno v pravilnem sorazmerju med I, II, III in IV vrsto.

Pred vojno so znašali pridelovalni stroški v normalnih letih 24 do 28 dinarjev za kg, po vojni so se več kot trikratno povečali. V letu 1945 pa so bili izredno visoki, zaradi katastrofalno nizke produkcije ter so znašali ca. 183 din za kg. S splošnim znižanjem cen in smotrnim pridelovanjem bo možno pridelovalne stroške vsaj delno znižati. Je pa hmelj rastlina, kjer se žal človeška sila ne da nadomestiti s strojno, kot na primer pri žitu. 1 ha hmeljišč zaposli 20—25 krat več ljudi kot žito. Zato je Savinjska dolina zelo gosto naseljena ter prevladujejo mali in srednji posestniki, teh je 5000 do 5500. Če računamo 4—5 članov na družino, živi na ta način neposredno od hmelja 20.000 do 25.000 ljudi.

Kolikor je bilo mogoče ugotoviti, je znašala vrednost v bivši Jugoslaviji vsa leta izvoženega hmelja iz Slovenije 1,5 milijarde dinarjev. Letnika 1944 je bilo izvoženega blizu 6.000 met. stotov in je znašala njegova vrednost blizu 50.000.000 din. Ko bodo hmeljišča obnovljena na predvojno višino in če bodo ostale sedanje cene, bi nam vrgel izkupiček za hmelj približno 300.000.000 din letno. Ako bi pa sejali na isti površini pšenico, bi znašal izkupiček okoli 20.000.000 din. Seveda pa ne smemo pri vsem tem pozabiti, da so potrebne ravno za hmelj velike dolgoletne investicije. Samo v sušilnicah in ostalem hmeljarskem orodju je investiranega, neupoštevajoč hmeljevke, katerih se rabi približno 5000 za 1 ha, preko pol milijarde dinarjev. Zato je lahko samo izkušen savinjski hmeljar vzdržal vse hmeljske krize, ki so se pojavljale v bivši Jugoslaviji.

Če se ozremo na predvojno produkcijo in upoštevamo vso škodo, katero je povzročil okupator slovenskemu hmeljarstvu, pridemo do ogromne številke pol milijarde dinarjev. Samo za obnovo hmeljevka po predvojnem stanju bo potrebno po sedanji ceni blizu 200.000.000 din, ne oziirajoč se na stroške, ki nastanejo s pripravo hmeljišča, to je z rigolanjem, razkoličenjem, sajenjem in tako dalje.

Zaradi ogromnih investicij bo možno le polagoma obnavljati. Za leto 1946 je predvidena obnovev ca. 500 ha. Če bodo v jeseni cene primerne, bo povečanje doseglo prihodnje leto 1000 ha. Višina pridelka se v jeseni ne bo bistveno povečala, ker šele drugoletni nasadi dajo tričetrti donos, tretjeletni pa polni. Za obnovo manjka tudi primerno krepkih sadik. Zadruga si je nadela nalogo, da prične takoj naš »Savinjski golding« selekcionirati in s tem zboljšati kvaliteto in donos našega hmelja.

Ker se prav pri sušenju in vskladiščenju pokvari precej hmelja, namerava naša zadruga polagoma postaviti v vsakem kraju hmeljskega okoliša, veliko moderno hmeljsko sušilnico, kjer se bode hmelj prevzemal v svežem stanju, skupno strokovnjaško posušil, sortiral in vskladiščil. Na ta način se bodo stroški sušenja zmanjšali, kvaliteta in barva pa izboljšali.

Prav tako je v načrtu skupno škropljenje z modernimi, samoprevoznimi motornimi škropilnicami, ki bodo škropljenje hmelja zelo olajšale in pocenile.

Splošen načrt pa je, da se z novodobnimi pripomočki čimbolj poceni in olajša težko delo, katero kar v največji meri terja hmeljarstvo.

Da pa bomo to dosegli, nam je porok naša ljudska oblast, ki vsestransko podpira težnje delovnega ljudstva.

Delo se je začelo

Zima se je umaknila pomladi. Sončni žarki močnejše orgevaajo zemljo. Vse brsti in se vzbujajo k novemu življenju. Delo v hmeljišču se je začelo.

Hmeljar je v marcu navozil hlevskega gnoja v hmeljišče, odoral hmelj in s tem zaoral gnoj! Nekateri hmeljarji so hmeljske nasade poorali v jeseni in proti koncu zime so jih lepo s plugom odgrnili, da se je zemlja še prezebla v pomladanskem mrazu. Hmeljarji, ki niso gnajili s hlevskim gnojem, so trosili apneni dušik ali nitrofos na široko po hmeljskem nasadu.

V aprilu je postalo v hmeljišču še živahnejše. Hmeljar je pričel s svojimi delavci odkopavati hmelj. Prav sedaj je odkopavanje in obrezovanje hmelja v Savinjski dolini v polnem teku. Odorano hmeljišče z motiko razkopljemo tako, da k štoru prisuto zemljo odgrnemo. Ko odkopavamo okoli štora moramo paziti, da korenike in trt preveč ne ranimo, zlasti tedaj ne, če želimo odbirati sadike za nove nasade. Odkopavanje je važno delo v hmeljišču, še važnejše pa je obrezovanje hmelja.

Glede obrezovanja hmelja je najprej važno, da vemo, kdaj naj obrezujemo. O tem vprašanju se je že mnogo razpravljalo, toda dolgoletne izkušnje nam kažejo jasno dovolj, da je za naše razmere in naš golding najbolj primeren čas obrezovanja v prvi polovici aprila. Prav pozna rez se redko obnese, prav zgodnja pa še manj. Lepa in zgodnja pomlad sicer kaj rada zapelje hmeljarje k prezgodnjemu obrezovanju, toda pameten hmeljar se ne bo dal premotiti po včasih res bolj muhastem vremenu. Zavedati se namreč moramo, da pozneje obrezani hmelj manj podlega peronospori in da večinoma kakovostno boljši pridelek. Sicer res odžene nekoliko slabotnejše poganjke, ki pa hitreje rastejo, šele v znatnejši višini odebelijo, odganjajo manj spodnjih zalistkov, toda nasujejo več cvetja. Kuštrovci so na teh poganjkih prav redki, kakor sploh peronospora pozno obrezani hmelj manj napada. Pozneje obrezani hmelj da tudi finejše kobile, bolj mile arome in je zlasti tudi v barvi boljši. Na teži morda res pri zgodaj obrezanem nekaj pridobimo, toda večinoma je zato tudi blago bolj grobo ter zlasti v barvi slabše in zato seveda cenejše. Zato pa ne obrezujmo nikdar prezgodaj, marveč vedno raje nekoliko pozneje, v prvi polovici aprila je najprikladnejši čas zato.

Paziti pa moramo tudi, kako obrezujemo. Kakor smo omenili, moramo odkopati previdno, da ne ranimo korenike, s katere najzadnje prst odstrani šele rezač z roko ali noževim ročajem. Odgrinjati je najbolje ob lepem vremenu, da ostanejo korenike vsaj nekaj ur odkrite in se tudi zemlja nekoliko prezračí in presuši. Rezač koreniko najprej pazljivo ogleda, vsa ranjena in nagnita mesta gladko do živega izreže, poreže vse nepravne korenine ali roparje, ki jih je lahko poznati po tem, da so bolj bele barve, se ne zožujejo kakor prave in se raztezajo le vodoravno pod površino. Nato določi najprimernejši način obrezovanja. Če je korenika krepka in zdrava ter v primerni višini, odreže vse poganjke tik pod spodnjim kolobarjem očesc, za prst debeline nad glavo korenike, le dva najmočnejša šele nad spodnjim kolobarjem očesc; to rez imenujemo normalno. Če je korenika izredno močna in že nekoliko previsoka, tedaj režemo docela v glavo, to se pravi, da odrežemo vse poganjke tik pod spodnjim kolobarjem očesc. Če pa je korenika slabotna, preveč globoko v zemlji ali hmelj šele prvič obrezujemo, tedaj odrežemo vse poganjke tik pod spodnjim, le dva ali tri najmočnejše šele nad drugim ali celo tretjim kolobarjem očesc. Kakor je razvidno, z obrezovanjem ne smemo hiteti, temveč moramo vse delo pri vsaki koreniki po-

sebej prav skrbno opraviti. Naglica je pri obrezovanju prav tako škodljiva, kakor pri obiranju. Rezati je treba vedno nekoliko poševno od spodaj navzgor z enim samim potezom ter pri tem z levico držati trte; zato pa je potreben res oster nož. Obrezane šture je treba zopet zakriti s prhko zemljo, pomešano morda tudi s kompostom, vendar ne več kot tri do štiri prste na debelo. Obrezline moramo vedno skrbno zbrati in najboljše sežgati, ker se v njih često nahaja zaloga raznih škodljivcev in tudi kali bolezní.

Po obrezovanju bomo postavili hmeljevke, lepo v vrste, da bo lažje škropiti, okopavati in osipati, toda na noben način ne preblizu štorov. Dve pedi najmanj pa poldrugo ped za štorom pravilno šele postavimo hmeljevko, da bomo potem odbrane trte v dolžini vsaj 40 cm lahko položili vodoravno po zemlji in jih šele potem napeljali in privezali na hmeljevke.

Kaj pa z gnojenjem? Če nismo gnojili prej, je zato pri obrezovanju zadnji čas, vsaj za temeljito gnojenje; le z dušikom bomo po potrebi lahko pomagali tudi še pozneje. Gnoj, pa naj bo to domač hlevski ali umetni, ne bomo trosili prav na glavo korenike, temveč vsaj dobro ped proč in okoli nje. Če nimamo preležanega hlevskega gnoja ali dobro predelanega komposta, je najbolje trositi sedaj spomladi okoli vsake rastline 5 dkg kalija in 10 dkg superfosfata, ki pa se lahko zmešata v eni posodi in tako trosita.

Pohojeno in steptano hmeljišče bomo potem seveda z okopalnikom ali brano čimprej spravili zopet v red. Zemlja v hmeljišču mora biti vedno dobro zrahljana in brez vsakega plevela. Zato pa jo bomo po potrebi vedno okopali, če jo bo zbil dež ter zasušilo sonce, zlasti pa, da se ne bo preveč razpasel plevel. Med vrstami storimo to najbolje z okopalnikom, v vrstah pa z motiko. Hmeljišče mora biti res hmeljišče.

Čas prvih del v hmeljišču je tu! Obrezujmo skrbno, gnojimo izdatno in pravilno, okopavajmo in čistimo hmeljišča, ker to je prva zahteva, da bomo pridelali prvo vrstno blago ter ohranili nasade čvrste in zdrave.

F. Č.

Vprašanja in odgovori

Nekateri hmeljarji postavljajo hmeljevke tikoma k štoru, drugi pa kakega pol metra stran. Kako je pravilneje in zakaj?

Pravilno postavljamo hmeljevke 40—50 cm stran od štoru, da položimo mladike do droga na zemljo in jih tako ob obsipavanju pogrobamo. V zemlji poženejo te mladike polno drobnih korenin, ki srkajo iz površine zemeljskih plasti nele hrano, temveč tudi najmanjše količine padavin in tako obilno pripomorejo k rasti. Mimo tega pa dvakratna pravokotna upognitev slično kakor pri šperonih vinske trte ugodno vpliva na nastavek cveta.

Saditev dlakastege naprstnika

Odsek za zdravilne rastline pri ministrstvu za narodno zdravje priporoča saditev zdravilne rastline dlakastege naprstnika (*digitalis lanata*), ki so ga nekateri že pred vojno in tudi med njo z lepim uspehom gojili. Kdor bi se zanimal za to kulturo, ki je zlasti za manjše hmeljarje prikladna, dobi vsa pojasnila pri Hmeljarski zadrugi v Žalcu.

Namakanje sadik v FITODINU

povzroči, kar so se mnogi hmeljarji pred vojno sami prepričali, bujno okorenitev in krepko rast prvoletnika, da nastavi drugo leto obilen in kakovostno boljši cvet.

Eno tableto FITODINA raztopimo v 1 litru mlačne vode in namakamo sadike tik pred saditvijo 1 uro v tej raztopini. Prav tako ravnamo s semenom koruze, fižola, buč, sončnic itd., kar nam znatno poveča pridelek in izboljša njegovo kakovost. Tako tekočino samo, kakor tudi namočeno seme moramo varovati pred neposredno sončno svetlobo. FITODIN ima v zalogi Hmežad, Žalec, po ceni 2 din za tableto.

H M E L J A R J I !

Kdor bi še imel na zalogi hmelj letnika 1945., naj ga takoj pripelje, ker se bo dalo to blago pozneje le kot staro vnovčiti.

VSE LASTNIKE MOTORNH ŠKROPILNIC

pozivamo, da se čimpreje še v tem tednu zglasijo v pisarni zadruga zaradi dodelitve goriva in maziva. Seboj naj prinesejo naslednje podatke motork: 1. znamko, 2. fabrikat, 3. leto izdelave, 4. konjske sile in 5. številko motorja. Zadeva je zelo nujna!

DELITEV OSTANKA UMETNIH GNOJIL

Vsi oni hmeljarji, ki letos še niso dobili nobenega umetnega gnoja, naj pridejo v dneh 17., 18. in 19. aprila ponj. Ker je količina skromna, ponovno povdarjamo, da ne pride nihče, ki ga je že sploh kaj prejel, v pošteev.

ZA LJUBITELJE LEPIH KNJIG

prilagamo knjižni načrt Tiskarne Družbe sv. Mohorja v Celju in vabimo hmeljarje na naročbo.

V A B I L O

na

60. redno skupščino

SAVINJSKE POSOJILNICE V ŽALCU

zadruga z neomejenim jamstvom

ki bo v nedeljo, dne 28. aprila 1946 ob 8 zjutraj
v zadrugi pisarni.

DNEVNI RED:

1. Otvoritev in konstituiranje skupščine.
2. Volitev predsednika skupščine.
3. Volitev zapisnikarja in 2 overovateljev.
4. Poročilo delegata.
5. Poročilo preglednikov računov.
6. Odobritev sklepov računov za leta 1940, 1941, 1942, 1943, 1944 in 1945.
7. Sklepanje o razdelitvi poslovnega prebitka.
8. Volitev upravnega in nadzornega odbora ter njih namestnikov.
9. Določitev vsote:
  - a) do katere se lahko zadruga zadolži,
  - b) hranilnih vlog, ki jih sme zadruga sprejeti od posameznika,
  - c) posojila ali kredita, ki ga sme zadruga dati posam. zadrugi.
10. Pooblastilo uradništva za sopolisovanje z upravnim odborom.
11. Sklepanje o predlogih in pritožbah zadrugičnikov.
12. Sklepanje o spremembi pravil.

Če skupščina ob napovedani uri ne bi bila sklepčna, bo čez pol ure v smislu § 38 zadrugičnih pravil druga skupščina z istim dnevnim redom, ki bo veljavno sklepala ne glede na število navzočih zadrugičnikov o točkah 1 do vključno 11. Glede točke 12 dnevnega reda se v primeru nesklepnosti vrši druga skupščina 15. dan t. j. dne 13. maja ob 2 popoldne v posojilniških prostorih, ki bo sklepala ne glede na število prisotnih zadrugičnikov pravnoveljavno.

Delegat ministrstva financ LRS